

”Kritiikkiä ja kirjallisuutta”

Teosofian Avain on selkeä esitys kysymysten ja vastausten muodossa siitä siveysopista, tieteestä ja filosofiasta, joiden tutkimista varten Teosofinen Seura on perustettu. H. P. Blavatsky. Lontoo (The theosophical publishing company 7, Duke Street, Adephi, W. C) and New York 1889.

Kuuluisa ”Hunnuttamattoman Isiksen” (Isis unveiled), Salaisen Opin (The Secret Doctrine), ”Hindustanin luolista ja viidakoista” ja muiden teosten tekijä H. P. Blavazki julkaisi äskettäin mielenkiintoisen kirjan, joka on samalla sekä uusbuddhalaisuuden* että Teosofisen Seuran laajalle levinnyt katekismus. Koska minulla ei ole tässä mahdollisuutta kirjoittaa asiasta yksityiskohtaisesti, arvioida tai arvostella niin kutsuttua ”teosofiaa”, pysähdyn vain koskettamaan muutamia seikkoja, jotka tuntuivat minusta erityisen kiinnostavilta.

*Kuten rva Blavatskaja selittää hän julistaa buddhalaisuutta so. bodhin tai buddhin jumalallista viisautta, joka voi olla sidoksissa mutta ei yhtenevä Gautama Buddhan buddhalaisuuden opetusten kanssa.

Heti aluksi tekijä vastaa erittäin kieltävästi kysymykseen, onko ”teosofia” uskonto (s. 1). Teosofia ei ole uskonto, vaan jumalallinen tieto eli tiede. Rva Blavazkin mukaan itse termi ei käsittele yhtä Jumalaa, vaan jumalia tai kaikkiallista jumalallista olemusta eikä tarkoita Jumalan viisautta vaan jumalallista viisautta, joka kuuluu jumalille yleensä. Siksi omaksuessaan ”teosofiaa” ihmisestä itsestään tulee jumalien kaltainen. Kuitenkin sivulla 4 ja sitä seuraavilla sivuilla ”teosofiasta” puhutaan kuin jostain yhdestä kokonaisesta, alkuperäisestä ja salatusta uskonnosta ja sivulla 13 ilmoitetaan suoraan, että ”teosofia” on viisauuskonto (Theosophy, as already said, is the ”*Wisdom-Religion*”). Siksi se sekä on, ettei ole uskonto. Ilmenevä vastakkaisuus ratkaistaan sivulla 58, jossa tekijä selittää, ettei ”teosofia” ole vain uskonto. Se on absoluuttinen totuus, kaikkien uskontojen syvin olemus ja on suhteessa niihin kuin valkoinen väri spektrin muihin väreihin. On muuten mielenkiintoista, että kaikkien uskontojen joukosta, joilla on perustanaan ”teosofinen” totuus, puuttuu juutalaisuus, joka ei ilmennä tekijän mukaan mitään totuutta (s. 45).

”Teosofiassa” kuten myös Teosofisessa Seurassa on kaksi osastoa (sections): sisäinen tai esoteerinen ja ulkoinen tai eksoteerinen (s. 19). Seuran jäseniä, joille kuuluvat ulkoiset eli eksoteeriset tehtävät, ennen muuta hyväntekeväisyys ja itämaisten oppien tutkiminen, kutsutaan maallikkajäseniksi (lay members). Niitä jotka ovat vihkiytyneet salaisten tietojen ja voimien tutkimiselle, kutsutaan vihityiksi (initiates). Näistä jälkimmäisten on vannottava juhlallinen vala, jossa he sitoutuvat säilyttämään salaisuuden (s. 38, 50).

Muutoin Seuran sisäisessä eli esoteerisessä ryhmässä on enemmän pyrkijöitä kuin päämäärän saavuttaneita. Vain nämä viimeksi mainitut, asiansa todelliset mestarit, ovat itse asiassa vihittyjä tai todellisia teosofeja tai okkultisteja. He eivät pidä mitään ihmeenä, vaan tuntevat ja tekevät epätavallisia asioita tieteellisesti luonnon salaisten lakien mukaan. Vain Seuran ulkoiset vihityt voivat uskoa ihmeisiin (s. 27).

Mitä tulee ”teosofian” suhteeseen spiritismiin tekijä vaatii tekemään eron ihmisen näkyvän katoavan olemuksen ja hänen aidon yksilöllisyytensä välille. Todellinen metafyyminen *Minä* on näyttelijä, kun taas maailmassa elävä henkilö on vain rooli, jota hän näyttää elämän areenalla. Yhdellä näyttelijällä voi olla monta erilaista roolia. Yksi ja sama yksilöllinen olento näin ollen on kokonaisessa joukossa erilaisia olemassaoloja. Hän esiintyy ensiksi *haltijan* osassa, kuten Ariel tai Puck, sitten hän näyttää *statistin* osaa, esiintyy *kansan miehenä, sotilaana ja kuoron*

jäsenenä, kohoaa sitten *puhuviin* rooleihin, näyttelee pääosia vuoroin sivuroolien kanssa ja lopulta poistuu näyttämöltä maagikko Prosperon tavoin (s. 34). Tekijä olisi voinut vahvistaa näkemystään toteamalla, että sana *persoona* on alun perin merkinnyt vain naamaria tai naamiota.

Luvussa ”teosofian” perusopetuksista tekijä polemisoi yleisesti vallalla olevia käsityksiä vastaan Jumalasta ja rukoilemisesta ja tarjoaa tilalle aivan jotain muuta. Valitettavasti tämän opin positiivinen puoli on paljon vähemmän selkeä ja määritelty kuin negatiivinen. ”Teosofian” jumaluus määritellään absoluuttiseksi olemassaoloksi ja tunnustetaan vain puhtaana abstraktiona (pure abstraction s. 66). Aluksi rukous päättäväisesti ja ehdottomasti torjutaan (Do you believe in prayer, and do you ever pray? – We do not. We act instead of talking) ja sitten sallitaan ”sisäisenä käskynä” (internal command), jolloin tällainen ”tahdon rukoileminen” (will-prayer) osoitetaan ”Taivaalliselle isällemme” (our Father in Heaven), joka on ihmisessä itsessään (Is in man himself, s. 67).

Paljon omaperäisempi ja vähemmän kuluneemman rationalismin kaltainen on uusbuddhalaisuuden oppi ihmisen seitsemästä luonteesta. Meidän konkreettisessa olemuksessamme uusbuddhalaiset erottavat: 1) fyysinen ruumis (rupa), 2) elinvoima (prana), 3) kaksoisolemus tai astraaliruumis (linga-sharira), 4) intohimoinen sielu (kama-rupa). Tähän ”alempaan nelikkoon” yhdistyy ”ylempi kolmikko”: 5) äly, vapaa itsemäärittävä prinssiippi ihmisessä (manas), 6) ihanneolemus, hengen kannattaja eli puhdas muoto (buddhi) ja lopulta 7) itse henki, välittömästi absoluuttista lähtevä (atma).

Ihmisen kuolemanjälkeinen elämä määräytyy sen mukaan, yhdistyykö hänen tietoinen ja vapaa prinssiippinsä (manas) korkeampiin elementteihin, so. lähinnä hänen puhtaaseen henkeensä (buddhi) tai päinvastoin alempiin, epäsuorasti hänen himosieluunsa (kama-rupa). Tässä jälkimmäisessä tapauksessa ihminen pidemmän tai lyhyemmän haamu-elämän jälkeen hajoaa rakenneosiinsa ja häviää itsenäisenä olemuksena (annihilation). Korkeimpien pyrkimysten päästessä voitolle, ihmisen *Minä* erottamattomasti yhdistyy jumalalliseen prinssiippiin, muuttuu atma-buddhiksi, käy läpi taivaallisen autuuden eri vaiheita (joiden olemus ja tarkoitus ei valitettavasti käy selville niiden sanskritinkielisistä nimistä).

Tämän loistavan uran lopputulosta emme saa selville kirjassa määritellyistä varmoista ohjeistuksista. Säilyttääkö ihmisen jumalallinen henki ikuisesti aidon yksilöllisyytensä vai liukeneeko hän jälkiä jättämättä universaaliin alkuprinssiippiin? Tämä kysymys jää nähtävästi rva Blavatskajalta ratkaisematta. Hän epäilee molempiin suuntiin, koska ilmeisesti suhdetta individuaalisen hengen ja absoluuttisen prinssiipin välillä ei ole tehty kyllin selväksi uusbuddhalaisuudessa. Se ei jaa kuitenkaan alkuperäisen buddhalaisuuden aitoja näkökohtia. Sille tämä kysymys on helposti ratkaistu, koska siinä kielletään yhtäläisesti universaalinen ja individuaalinen olemassaolo. Meidän okkultistimme käyttävät molempia termejä, yrittäen milloin sovittaa niitä yhteen, milloin vahvistaa niiden eron. Nähtävästi rva Blavazki taipuu sen oletuksen puolelle, että yksilöllinen sielu (atma) on universaalien prinssiipin puhdas säde, joka on inhimillisen tietoisuuden taittuma. Mutta ensiksikin tämä on vain metafora ja toiseksi voi kysyä: Mistä saa tässä alkunsa itse tämä inhimillinen tietoisuus, jolla on kyky osittaa jumalallista valoa, rikkoa absoluuttinen yhteneväisyys? Tähän intialaisen kuudentoista filosofian kysymykseen* voi löytää useita erilaisia näkökohtia, mutta yhtään niistä ei voi lukea tekijämme ansioksi.

*Näiden järjestelmien kokoelman on tehnyt intialainen kirjailija Madhava-Acharya XIV vuosisadalla kirjassaan Sarva-Darshana-Samgraha. Sen on kääntänyt englanniksi Cowell ja Gough (Lontoo 1882). Näihin järjestelmiin kuuluu myös uusbuddhalaisuus, koska se on yksi alimmista järjelyasteista. Kuudentoista järjestelmästä on korkein Vedanta tai absoluuttinen panteismi, filosofi Shankara-Acharyan perustama ja se esitetään erillisenä.

Muutoin jos haluaa uskoa rva Blavazkin sitkeää väitettä, että ”teosofia” on *havaintojen ja kokemuksen perustalle rakentunutta tietoa (knowledge based on observation and experience, s.*

87), niin ei ole paikallaan etsiä tästä korkeiden metafyyssisten kysymysten ratkaisua. Sillä kuka teki havaintoja inhimillisen olemassaolon synnystä ja kuka teki kokeita yleismaailmallisen kehityksen lopullisista tuloksista?

Jos Teosofisen Seuran monet pääteoriat näyttävät meistä perin horjuvilta ja sekavilta, niin sen käytännöllisiä tuloksia emme esitä äärimmäisen epätydyttäväksi vain me, vaan myös itse ”avaimen” tekijä. Hänen tunnustuksensa mukaan vaikka järjestö on ollut olemassa vain viisitoista vuotta, se on jo ehtinyt, jos ei vähempää, niin ei myöskään enempää kuin muut uskonnolliset lahkot herättää keskuudessaan kateutta, eripuraisuutta ja kaikenlaisia riitoja. Se on erittäin sääliittävä esimerkki (a very poor specimen) yleismaailmallisesta veljeydestä ja tarvitsee perinpohjaista uudistusta (255–6). Liikuttavalla suorasukaisuudella rva Blavazki kuvailee siveellistä mädännäisyyttä ja rikollisia pyrkimyksiä, joihin olivat syyllistyneet muutamat vihityt ja huomattavat (prominent) Seuran jäsenet. Yksi jäsenistä oli suunnattoman turhamaisuuden ja itserakkauten riivaamana julistanut itsensä erehtymättömäksi oraakkeliksi ja ainoaksi todelliseksi teosofiksi riistäen muilta tämän ominaisuuden. Toinen oli yrittänyt intrigien ja muiden tuomittavien keinojen avulla päästä erään Seuran tärkeän osaston johtajaksi ja lopulta vaati Seuran perustajilta (eversti Olcottilta ja rva Blavazkilta), että he väkisin ottaisivat hänet osaston jäseneksi, joka ei edes tarvinnut tällaista johtajaa. Kolmas ryhtyi harjoittamaan mustaa magiaa, so. painosti itsekkäistä syistä psyykkisesti salaa muita jäseniä jne. (s. 254). Tosiasiassa nämä ”huomattavat” jäsenet lopulta erotettiin Seurasta ja heistä tuli sen vihollisia. Mutta myöskään suurimmalle osalle jäljelle jääneistä rva Blavazki ei anna kovin korkeaa arvosanaa. Ottaen tämän huomioon ei ole lainkaan ymmärrettävää, miksi hän niin vakuuttavasti toistaa vieraille Uuden Testamentin vertausta siitä, että hedelmistään puu tunnetaan.

Mitä vähemmän tekijämme salaa tässä metallin toista puolta, sen enemmän hän herättää luottamusta, kun hän kumoo toisenlaisia syytöksiä, joita on osoitettu hänen Teosofista Seuraansa kohtaan. Sanotaan esimerkiksi, että ”teosofia” on tuottoisaa liiketoimintaa, jonka avulla voi ansaita suuria rahoja. Sanotaan, ettei tiibetiläisiä Seuran johtajia, Mahatmoja tai Kelaneja ole olemassakaan, ne oli rva Blavazki itse keksinyt. Ensimmäisen syytöksen kumoamiseksi tekijämme esittää vakuuttavia tosiasioita ja numeroita. Mitä tulee toiseen syytökseen me ilman asianomaisen puolen apua voimme todistaa, että se on valhetta. Kuinka rva Blavazki saattoi keksiä tiibetiläisen veljeskunnan tai Kelanien henkisen järjestön, kun tästä veljeskunnasta voi löytää positiivisia ja todenperäisiä tietoja ranskalaisen lähetyssaarnaaja Hucin kirjasta. Tämä oli ollut Tiibetissä 1840-luvun alussa, so. runsaat kolmekymmentä vuotta ennen Teosofisen Seuran perustamista.

Mutta jos meidän arvoisa maamiehemme ei vähääkään tässä syyllistynyt liialliseen kekseliäisyyteen, niin hän itse tunnustaa itsensä ja ystäviensä puolesta toisen rikkeen – liiallisen avoimuuden. Hän katuu tätä syvästi ja ilmaisee toivomuksen, että kaikkia hänen aikaisempia tietoja tiibetiläisistä veljistä pidettäisiin hänen keksiminään. Ja tosiasiassa vaikka suhteet läntisten buddhalaisten pioneerien ja heidän salattujen Kaukoidässä olevien innoittajien välillä eivät voineetkaan sisältää mitään tuomittavaa, niin ”teosofian” kannalta olisi lopulta ollut hyödyllisempää, jos tämä yhteys olisi jäänyt salaiseksi.

Olipa asia miten tahansa Teosofisen Seuran teoriassa ja moraalissa ilmenneissä vioissa, jos ei sillä itsellään sen nykyisessä muodossa, niin sen herättämällä uusbuddhalaisuudella on nähtävästi edessään lähitulevaisuudessa tärkeä historiallinen rooli. Euroopassa on vallalla väärä ja sekavia käsityksiä buddhalaisuudesta. Jos siitä nykyisin on tullut muotia, niin se ei tietenkään tarkoita, että sitä tulnaisiin paremmin tuntemaan ja oikeammin ymmärtämään. Viimeisin E. P. Blavazkin kirja, samoin kuin muut hänen ja hänen aateveljiensä teokset, kiinnostavat meitä erityisesti, koska ne esittävät buddhalaisuuden uudelta näkökannalta, jota ei ennen edes osattu aavistaa. Ja nimenomaan uskontona, vaikka ilman kiinteitä dogmeja, mutta erittäin selvänä ja pohjimmiltaan muista poikkeavana (ihminen korottaa itse itsensä jumalaksi vastoin kaikkia yli-inhimillisiä periaatteita) – uskontona, joka pyrkii sen lisäksi leviämään, saamaan käännyttäisi

ja pyrkii kaikessa näkyvässä katsantojen laajuuteen ja sääntöjen joustavuuteen lainkaan menettämättä aggressiivista luonnettaan. Tämän vaikutelman tarkastamiseksi, sen hyvän tai pelkojen perusteelliseksi arvioimiseksi, joita voi odottaa buddhalaiselta vaikutukselta ja uskomuksilta, ei pidä kääntyä ”teosofian” ongelmallisten tietojen puoleen, vaan on tutkittava itse buddhalaisuutta, sen historiallisia syitä ja sen nykyistä elämää sen pääpiirteissä.

Vladimir Solovjov

Lähde: *Russkoje obozrenije*, elok. 1890, s. 881–886

Suomennos: Saara Juneja 2011

* * * * *

[H. P. Blavatskyn kirjoitti Vladimir Solovjovin artikkeliin seuraavan vastineen, mutta *Russkoje obozrenije* ei kuitenkaan suostunut julkaisemaan sitä. Vastineen käsikirjoitus on Teosofisen Seuran Adyarin arkistossa.]

TEOSOFIAKO UUSBUDDHALAISUUTTA?

Venäläisen aikakauslehden *Russkoje obozrenije* elokuun 1890 numeron ”Kritiikkiä ja kirjallisuutta” -osastossa (s. 881–886) on Vladimir Solovjovin arvostelu kirjastani *Teosofian avain* (*The Key to Theosophy*). Se on sinänsä hyvin imartelevaa, ja löytäessään teoksestaan arvostelun sellaiselta henkilöltä ja sellaisessa arvossapidetyssä aikakauslehdessä ”Avaimen” kirjoittajan pitäisi kaikessa vaatimattomuudessaan olla ilahtunut tästä kunniasta. Totuus on kuitenkin aivan erilainen, ja tästä syystä: Solovjovin arvostelu ei ole lainkaan arvostelu eikä edes tavanomaista kritiikkiä, vaan yksinkertaisesti kauttaaltaan *kirjan sisällön vääristelyä sen ensimmäisestä kappaleesta viimeiseen*, samoin kuin se kokonaisuudessaan on muutaman taitavasti valitun kohdan vääristelyä, kohtien jotka ovat olleet sen arvostelijalle ”erityisen kiinnostavia”.

Olisi luullut, että niin laajalti kautta koko Venäjän maineikkaan filosofin kuin Solovjov olisi pitänyt ainakin henkilökohtaisen asemansa puolesta rehellisesti perehtyä arvosteltavana olleen kirjan todelliseen sisältöön ja satunnaisesti tutkia hiukan enemmän hindufilosofiaa, ennen kuin ilmaisi viran puolesta näistä johtopäätöksiä, jotka hän ohimennen sanottuna veti omasta mielikuvituksestaan. Luettuaan hänen artikkelinsa kuka tahansa, joka on perehtynyt kirjaani ja englannin kieleen, tajuaa, että arvostelija ei ole edes nähnyt vaivaa lukeakseen sen huolellisesti, tai jos hän on lukenut sen, hän ei ole käsittänyt niiden kohtien merkitystä, jotka hän otti arvosteltavaksi. Tämä on päivänselvää. Olisi todella vaikea uskoa, että ”Kritiikkiä ja kirjallisuutta” -osastossa Solovjevia ohjasi, ei itse aineisto, jota hän arvosteli, tai teoksessa mainitut filosofiset järjestelmät, vaan yksinkertaisesti hänen ennakkoluulonsa kirjailijaa tai itse sitä systeemiä kohtaan, jota hän ei ole onnistunut ymmärtämään. Tuntuu siltä, että *ammattillinen kateus* ei tulisi tässä kysymyksenkään.

Tässä ei sattumalta ole kyseessä niinkään minun persoonani kuin pikemminkin syykseni luettujen opetusten vääristely. Kyse ei ole ylpeydestäni kirjailijana, mitä ohimennen sanottuna minussa ei ole, vaan pikemminkin väärinkäsityksistä ja arvostelijan itsensä tarkoituksellisista yhtä hyvin kuin tahattomista virheistä. Tämä hänen huolimattomuutensa muuttuu usein uskomattomaksi. Vääristellen sekä teosofiaa että hindulaista filosofiaa hän tekee virheen joka rivillä. Sen johdosta pidän moraalisenä velvollisuutenani yhtä paljon hoitooni uskotun Seuran kuin venäläisten lukijoiden puolesta oikaista ne. Sitä paitsi kantaen sydämessäni rakkautta maatani kohtaan – niin kuin toivoisin kaikkien venäläisten Venäjän *ulkopuolella* tuntevan – ja sen vuoksi vaalien kaikkien ortodoksisten venäläisten mielipidettä en voi sallia Solovjovin outojen johtopäätösten jäävän ilman vastalauseita. Venäjällä on hyvin harvoja, jotka ovat koskaan kuulleet Teosofisesta Seurasta tai jotka ovat perehtyneet sen ajatuksiin ja ovat lukeneet teosofisia kirjoja – joita on harvoin löydettävissä venäläisistä kirjakaupoista. Ja kuitenkin lukijoille, jotka kuulevat meistä ensimmäistä kertaa, meidät – nämä vähän tunnetut teosofit – esittelee hyvin tunnettu Solovjov ”uusbuddhalaisina”, ”ateisteina” ja samalla kertaa tietämättöminä ellei sitten tavallisina tyyperyksinä, jotka leikkivät filosofian kanssa. Selvästi sanottuna on epärehellistä petkuttaa lukijoita tällaisella *arvostelulla*, ja vielä epärehellisempää on vääristää tällä tavoin kirjailijan ajatuksia valitsemalla umpimähkään lauseparsia vieraskielisestä kirjasta, joka ei ole lukijoiden saatavilla – yksittäisiä ilmaisia, jotka juuri siitä syystä tulevat helposti väärin tulkituiksi – ja vääristelemällä kirjan pääajatuksia kirjoittaa muutama sivu niistä eräänlaisessa yliolkaudessa ja satiirisessa hengessä esittäen kaiken tämän lukevalle yleisölle ”teosofian” viimeisenä sanana!

En aio viipyä sellaisessa merkityksettömässä pikkuseikassa kuin esimerkiksi nimeni virheellisessä kirjoitusmuodossa, Solovjovin esittäessä nimeni Blavazkina Blavatskin sijasta, vaikka hän viittaakin samalla minuun ”hyvin tunnettuna kirjailijana”. En liioin painota sellaisia

virheitä käännöksessä kuin esim. *Isis Unveiledin* kääntäminen ”Hunnuttamattomaksi Isikseksi”, vaikka tämä osoittaa englanninkielen taidon puutetta.¹ Omistan vain sanan tai kaksi sille tosiasialle, että arvostelijamme vakuuttaa yleisölle, ikään kuin ”rva Blavazkyn” puolustukseksi, ettei tämä olisi voinut ”keksiä tiibetiläistä veljeskuntaa tai kelanien (?) henkistä järjestöä”, koska lähetyssaarnaaja Huc antaa ”positiivisia ja todenperäisiä tietoja” heistä kirjoittamassaan kirjassa ”yli 30 vuotta ennen Teosofisen Seuran perustamista”. Vastauksena tähän otan vapauden kysyä arvostelijaltamme, mistä hän on lukenut tai missä kuullut, että ylpeät bramiinit ovat viitanneet joskus mongolialaisiin *kelaneihin*, lamalais-buddhalaisiin, ”mahätmoina”? Enkö ole esittänyt kirjeissäni ”Hindustanin luolista ja tiheiköistä”, että se, jonka tunnustamme pääopettajaksemme (ja jonka hindut tunnustavat *mahätmaksiksi*) on räjäpöty syntyperältään ja kuuluu sen vuoksi kshatriyjojen eli soturien kastiin? Tunneimme muita räjäpötyjä, bramiineja, ja Himalajan askeetteja, eri maalaisia mystikkoja, joiden joukossa on joitakin mongoleja, mutta tietenkään he eivät ole kelaneja. Miksi eivät vain *kelanit* vaan jopa *hutuktut* ja *hubilkhanit* (eri buddhien ja bodhisattvojen inkarnaatiot) voisi opettaa meille muuta kuin lamalais-buddhalaisuutta? Tämä ei ole sopiva paikka jossa puhua opettajistamme, ensinnäkin Solovjovin esittämän ainoan totuuden johdosta, nimittäin että vaikka yhteydet meidän ja ”salattujen kaukana Idässä olevien innoittajien välillä eivät sisällä mitään vahingollista”, silti olisi parempi, ”jos tämä mystinen yhteys olisi jäänyt salaiseksi”. Aivan niin, varsinkin koska tämä yhteys on omiaan yllyttämään henkilökohtaiseen ambition Lännessä ja synnyttämään itsekkäitä vehkeilyjä (jopa Venäjällä) *valeteosofien* parissa, niiden jotka ovat muuttuneet häikäilemättömän valehteleviksi ja auttamattomiksi Teosofisen Seuran ja varsinkin minun, sen ”syntipukin”, vihamiehiksi epäonnistumisensa johdosta ja koska mahätmat ovat kieltäytyneet antamasta heille rahaa erilaisiin hankkeisiin.

Miksi sitten Solovjov on niin yllätynyt (vai ihastunut?) selityksestäni ”Avaimessa”, että Seuramme on joskus ”erittäin sääliittävä esimerkki yleismaailmallisesta veljeydestä”? Ehkä seurauksena päivittäisestä *kainilaisuudesta*, jos saan muodostaa sellaisen termin, jota esiintyy kaikkialla ympärillämme, olen osoittautunut liian ankaraksi jäsentemme suhteen. Missä maan päällä, missä piireissä, ei ole ”kateutta, eripuraisuutta ja kaikenlaisia riitoja”? Jos yksityisissä perheissä tosiaan on usein riitoja, jotka estävät veriveljeksiä kättelemästä toisiaan, kuinka silloin voimme toivoa välttävämme eripuraisuuden ”henkisissä” veljeskunnissa, joihin kuuluu monia tuhansia jäseniä kaikista roduista ja uskonnoista, kaikenlaisine luonteenpiirteineen? Mikä olisi luonnollisempaa kuin sellaiset tapaukset valtavassa seurassa? Siihen liittyessään jäsen pelkää vakuuttaa hyväksyvänsä yhden sen kolmesta päämäärästä. Mutta jos hän ei ole luonteeltaan teosofi, hän pysyy samana vanhana Aatamina, ”luuna hänen luustaan”. Siitä ei kuitenkaan seuraa, että muutaman arvottoman jäsenen johdosta pitäisi heittää varjo koko Seuran ylle. Mutta näin juuri Solovjov tekee, kun hän vakuuttaa koko totuuden vastaisesti, että ”suurimmalle osalle loppuista jäsenistä rva Blavazky ei anna kovin korkeaa arvosanaa”, vaikka ilmoitan tästä aivan päinvastaista kirjassani!²

Mutta tässä on riittävästi näistä pikkuvirheistä, jotka koskevat ainoastaan minua. Siirrykäämme muutamaa tärkeämpään kohtiin.

¹ Todellakin. Jopa sanakirja tekee selvän eron sanojen *unveiled* ja *veilled* välillä.

² Itse asiassa kirjoitin seuraavasti ”Avaimen” sivulla 236:

”... ettekö luule, että täytyy olla jotakin hyvin jaloa, hyvin ylevää ja hyvin totta Seuran ja sen filosofian takana, kun liikkeen johtajat ja perustajat vielä jatkavat [kaikesta vainosta huolimatta] työtään sen puolesta kaikin voimin? He uhraavat sen puolesta kaiken mukavuutensa, kaiken maallisen onnensa ja menestyksensä, jopa hyvän nimensä ja maineensa — niin, kunniansakin — vaikka saavat palkaksi lakkaamatonta moitetta, väsymätöntä vainoa, panettelua ja kiittämättömyyttä ja parhaiden pyrkimystensä väärinymmärrystä ja lyöntejä ja iskuja joka taholta — vaikka he [jäsenet] yksinkertaisesti työstään luopumalla pääsisivät vapaiksi kaikesta vastuunalaisuudesta ja enemmistä hyökkäyksistä.”

Solovjov mainitsee arvostelussaan ”Avaimen” kirjoittajan liikuttavan *vilpittömyyden*. Valitan syvästi, että hänen kritiikkinsä vuoksi en voi suoda samaa kohteliaisuutta hänelle.

Esimerkiksi, miksi Solovjov pitää välttämättömänä kuvata *Teosofian avainta* ”uusbuddhalaisuuden katekismuksena”, kun sellaista termiä ei ole arvostellussa kirjassa eikä ylipäänsä teosofisessa kirjallisuudessa? Onko se siksi, että lukijat, jotka eivät ole perillä erosta budhalaisuuden (yhdeillä d:llä) ja buddhalaisuuden välillä, saataisiin alusta alkaen ennakkoluuloisiksi venäläistä kirjailijaa ja hänen ”Seuraansa” kohtaan? Olisi kuitenkin ollut ymmärrettävää, jos *minä* arvostellen englantilaisessa aikakauslehdessä joitakin Solovjovin luentoja tai teoksia, olisin kuvannut niitä *uuspapismina*, koska koko ortodoksinen Venäjä on ymmärtänyt ne siinä valossa. Mutta mistä opetuksistamme hän on löytänyt uusbuddhalaisuutta? Niissä ei ole mitään sellaista, vaan yksinkertaisesti huomattava määrä vanhaa kristillistä *gnosista*. Sitä paitsi koko meidän kirjallisuutemme osoittaa, että todelliset teosofit kunnioittaen universaalia viisautta kunnioittavat todellisuudessa samaa viisautta, jota on julistanut Raamatun Jaakob *kirjeensä* 3. luvussa [jae 17]: ”ylhäältä tuleva viisaus (sofia anôthen) on puhdasta ja pyhää, ja niin se myös rakentaa rauhaa, se on lempeää ja sopuisaa, täynnä armahtavaisuutta ja hyviä hedelmiä, se on tasapuolista ja teeskentelemätöntä”. Ja he välttävät saman apostolin ohjeesta [jae 15] viisautta, joka on ”maallista, psyykkistä, pirullista (psykhhikê, daimoniôdês)”. Sen vuoksi jos yrittäen kaikin voimin seurata korkeampaa viisautta käytämme *sofian* sijasta sanaa *bodhi*, se johtuu siitä, että ensinnäkin kummatkin sanat, sanskritin ja kreikan, ovat *synonyymejä* ja toiseksi koska jokaista eurooppalaista jäsentä kohden meillä on noin 50 aasialaista jäsentä – brahmalaista ja buddhalaista. Miksi tässä yhteydessä pitäisi olla etuliite ”uus”, kun *bodhi* eli *sofia*, ts. ”ylhäältä tuleva viisaus”, on vanhempi kuin maailman luominen?

Varmasti ei filosofia saanut alkuaan Solovjovista eikä viisaus kuole hänen myötään! Jos hän olisi sanonut, että pitäen parempana henkeä kuin kuollutta kirjainta me etsimme tätä ikuista viisautta ja totuutta *esikristillisten* uskontojen peruseriaateista ja prototyypistä – nythän sitä väärinää kuolleen kirjaimen mukainen ”maallinen, pirullinen viisaus” – ja niin tehdessämme annamme tilaisuuden lyhytnäköisille ja tietämättömille nähdä meissä joko pakanoita tai *buddhalaisia* – hän ei olisi astunut tosiasioiden rajojen ulkopuolelle ja olisi siten saanut oikeuden arvostella systeemiämme omasta näkökulmastaan ja kaikin mahdollisin tavoin. Paitsi että hän ei tee sitä, hän laittaa jatkuvasti *Teosofian avaimen* syyksi sellaista, *mitä siinä ei ole koskaan ollut*. Esimerkiksi, Solovjovin sanojen mukaan (s. 882): ”On muuten mielenkiintoista, että kaikkien uskontojen joukosta, joilla on perustanaan teosofinen totuus, puuttuu juutalaisuus, joka ei ilmennä tekijän, ts. minun, mukaan mitään totuutta” (kursivointi on minun).

Tämä on täysin väärin kahdesta syystä: joko Solovjov ymmärtää niin vähän englantia, että sekoittaen sanojen keskinäiset suhteet hän on ymmärtänyt väärin osan kokonaisuudesta; tai hän haluaa panetella *Avaimen* kirjoittajaa. Tässä on sana sanalta kohta ”Avaimen” sivulta 52, johon hän viittaa. Lainaten lausetta Amerikan kansallismielisten klubien periaatejulistuksesta, jossa sanotaan, että ”ihmiskunnan veljeyden aate on yksi niitä *ikuisia* totuuksia, jotka johtavat maailman kehitystä urille, joilla inhimillinen luonto eroaa eläimellisestä”, ja huomautettuani ”Mikä voi olla enemmän teosofian mukaista kuin tämä” jatkan seuraavasti: ”Mutta ei siinä kyllin. Tämän lisäksi täytyy ihmisille korostaa, että jos kerran ihmiskunnalla on *yksi* juuri, täytyy myös olla yksi totuus, joka ilmenee kaikissa eri uskonnoissa — paitsi juutalaisessa, sillä ei edes Kabbalassa voi tavata sitä *ilmaistuna*.”

341

Merkitsekö tämä, että me emme näe *mitään totuutta* juutalaisessa uskossa? Entä voiko jopa Solovjov löytää *veljeyden tunnetta* eriuskoisia ihmisiä kohtaan juutalaisten keskuudesta, joko muinaisten tai nykyisten? Eikö hän ymmärrä, että *totuus*, josta puhuin sivulla 52, koskee *veljeyden periaatteen* ”totuutta”, eikä jumalallisen totuuden yleensä? En voi olla arvelematta, että hän ymmärtää kyllin hyvin, mutta silti kiirehtii heittäämään lisätahrin päälleni Vanhaa testamenttia kunnioittavien lukijoiden nähtäväksi. Jätän ”arvostelijan” käytöksen kaikkien oikeudenmukaisten ja ennakkoluulottomien ihmisten arvioitavaksi. Vihjaus on täysin vailla mitään perustetta ja sen voi helposti kumota tutkimalla mitä tahansa aikakauslehtiämme. Teosofit kollektiivisesti kunnioittavat Raamattua yhtä paljon kuin he kunnioittavat muiden ihmisten pyhiä kirjoituksia ja löytävät siitä samoja ikuisia totuuksia kuin *vedoista*, *Zend-*

Avestasta, Tripitakoista jne., ja kristityt teosofit näkevät siinä korkeimman totuuden. Seurassamme on yhtä paljon ortodokseja ja muita kristittyjä kuin hartaita juutalaisia (jopa rabbeja), brahmalaisia, buddhalaisia, parsilaisia, muhamettalaisia, katuvia materialisteja ja innokkaita ateisteja. Viimeksi mainitut eivät kuitenkaan tutki filosofiaa.

Teosofinen Seura ei ole koskaan ollut mikään ”*lahko*” – toinen virhe arvostelijalta. *Siihen kuuluu jäseniä kaikista lahkoista ja uskonnoista*, eikä ketään ole koskaan vaadittu luopumaan omasta uskonnostaan tullakseen Seuran jäseneksi.³ Se on perustettu puhtaalle etiikalle ja puhtaasti tieteen *hengessä*, jos ei kuollessa kirjaimessa, ja tästä syystä jotkut teosofit opiskelevat *upanishadeja*, kabbalaa, hermeettisiä tieteitä ja symboliikkaa, sillä ilman symboliikan avainta on mahdotonta ymmärtää riittävästi *vedoja* tai Vanhaa testamenttia. Varmaankaan Solovjov ei aio kieltää sitä tosiasiaa, että Mooseksen *Pentateukki* ja varsinkin *Ensimmäinen Mooseksen kirja* ovat täynnä allegorioita ja vertauskuvallisia ilmaisuja. Juuri näin opettaa apostoli Paavali (ks. *kirje galatalaisille* 4:24 eteenpäin), kun hän puhuu tarinan Abrahamista ja hänen kahdesta pojastaan sekä Saarasta ja Hagarista, ja ne ovat ”allegorioita”. Näin paljon opettivat kirkkoisät samoin kuin juutalaiset filosofit ja rabbit – Origenes, Clemens Aleksandrialainen, Hillel, Filon Juutalainen ja Maimonides aina hänen aikaansa asti.

Sama epäselvyys käänöksessä ja johtopäätöksessä kuvaa arvostelijan sanoja, jotka koskevat jumaluutta teosofiassa, ”himosielua” (ts. yksinkertaisesti ”*inhimillisten himojen paikkaa*”), tahtorukousta ja kaikkea muuta. Sen vuoksi hän ei löydä yhtään ”määriteltyä varmaa ohjeistusta” kirjasta ja näin ollen kuvaa ”rva Blavazkya” häilyvässä puolelta toiselle. Minä rohkeneen vakuuttaa tunnetulle filosofille, että en häily lainkaan, mistä toivon hänen tulevan vakuuttuneeksi, kun hän on paremmin perehtynyt kieleen, jolla kirjani on kirjoitettu. Mitä hän tarkoittaa, kun hän vakuuttaa, että *meidän* jumaluutemme ”joko määritellään [meidän taholtamme] absoluuttiseksi olemassaoloksi tai sitä pidetään vain puhtaana abstraktiona”? Voiko mikään absoluuttinen, joko olevainen tai *ei*-olevainen, olla olemassa rajalliselle ihmiselle ajatukselle – ehdollistuneelle muodon käsitteissään – *muutoin* kuin ”puhtaana abstraktiona”? Onko minun, pelkän kääpiön verrattuna sellaiseen filosofiseen jättiläiseen, opetettava hänelle, että puhtaassa filosofiassa on kuilu *äärettömän* ja *absoluutin* välillä? Voidaanko absoluuttia koskaan ”paloitella” tai sillä olla filosofiassa minkäänlaista suhdetta rajalliseen ja ehdolliseen? Todellakin, lukiessaan Solovjovin arvostelua voisi kuvitella, että minä opetan Seuramme jäsenille jonkinlaista itse keksimääni uutta filosofiaa. Tuntuisi kaikkien opetuksiimme perehtyneiden tietävän, ettei ”Madame Blavazky” selitä mitään sellaisia maailmanprobleemeja, vaan ne ovat *upanishadien* (ks. alempana) filosofiaa, jonka merkitykseen on avain löydettävissä vedântan salaisista kirjoista, luoksepääsemättömistä toistaiseksi länsimaalaisille. Mitä Intian filosofiaan tulee, kriitikkomme tietää siitä ilmeisesti yhtä vähän kuin teosofiasta – ehkä vähemmän, jos se vain on mahdollista. Esimerkiksi, Solovjov sanoessaan huvin vuoksi ”kirjailijallemme” (ts. hänen nöyrälle palvelijalleen), ettei hän voi lukea *Avaimen* kirjoittajan (se tarkoittaa minua) ansioksi mitään intialaisen filosofian erilaisista näkökulmista, toisin sanoen, että minun (?) teosofinen järjestelmäni on typerämpi kuin ”vähäisin valistuksen intialaisista asteista” – kriitikkomme joutuu umpikujaan! Hän saattaa maailman tietoon, että niin sanotussa ”*Intian filosofiassa on kuusitoista järjestelmää*”. (!!!) Voin vakuuttaa venäläiselle filosofillemme, että hän on kovasti erehtynyt ja että Intian filosofiassa

³ Muutamia agnostikkoja lukuun ottamatta Teosofisen Seuran *ulkoisen* (eksoteerisen) osaston kaikki jäsenet tunnustavat edelleen omaa uskontoaan, johon he ovat syntyneet, pysyen siinä ja seuraten sen dogmeja ja rituaaleja, aivan niin kuin he tekivät ennen ”teosofeiksi” tulemistaan. Perehdyttyään Seuraamme monien vuosien ajan Solovjovin pitäisi myös tietää, että ”teosofia” ei ole ”*uskonto ilman kiinteitä dogmeja*”, niin kuin hän esittää sen, vaan *yleismaailmallinen filosofinen järjestelmä*, ehdottomasti ilman minkäänlaisia *ihmisten tekemiä* dogmeja. Sen vuoksi Seura sellaisenaan ei kollektiivisena kokonaisuutena jaa minkään uskonnon dogmeja vaan kunnioittaa niitä uskomuksia ja rituaaleja, jotka ovat ominaisia kunkin sen jäsenen uskolle, vaikka he kuuluvat eri uskontoihin.

on ainoastaan *kuusi* tunnustettua järjestelmää, jotka tunnetaan nimellä *shad-darshana*, kirjaimellisesti *kuusi demonstratiota* eli ”kuusi koulukuntaa”.⁴

Solovjov viittaa Mādhavâchâryan ”järjestelmien kokoelmaan” teoksessa *Sarva-darshana-samgraha*, jossa tämä lahkolainen 1300-luvulta analysoi kuuttatoista järjestelmää sijoittaen buddhalaisuuden maailmankäsitysten viimeiselle puolalle. Mutta hän ei ole ottanut lukuun ensinnäkään sitä, että buddhalaisuutta ei ole koskaan pidetty koulukuntana Intiassa, ; ja toiseksi, että Mādhavâchâryan mainitsema järjestelmien kokoelma esittää pelkästään epätäydellisen luettelon sekä oikeaoppisista että harhaoppisista lahkoista, joita oli olemassa hänen päivinään ja joita vastaan hän taisteli elinaikanaan puolustaen ja ylistäen *perustamaansa* *dwaitan* (eli *dualismin*) *järjestelmää* (lahko nykyään). Siten se ei ole lainkaan ”kokoelma Intian filosofian järjestelmistä” vaan pelkästään *Mādhavâchâryan*, fanaattisen vedantistin ja Vishnun palvojan, luettelo katsomuksista.

Entä mistä Solovjov sai ajatuksen, että ”vedânta eli ehdoton panteismi⁵... korkein ja kuudestoista [?] järjestelmä, oli filosofi Samkara-Archâryan perustama”? (s. 884) – esitys, jonka kolme riviä sisältää kolme tärkeää virhettä. Ensinnäkin, vedânta ei ole *kuudestoista* järjestelmä vaan sisältää viidennen ja kuudennen tulkintakoulukunnan (eli *mîmâmsân*); toiseksi, ”Shamkara-Âchârya” (ts. *Shamkarâchârya*, nimittäin Shamkara-opettaja) ei voinut olla vedântan *perustaja*, koska *vedânta oli ollut olemassa tuhansia vuosia ennen hänen syntymäänsä*;⁶ ja kolmanneksi, *vedânta* itsessään ei ole koulukunta vaan, kuten jo sanoin, *vedojen, upanishadien ja mîmamsojen tulkintajärjestelmä*. Se on kuvaileva termi, joka merkitsee kirjaimellisesti: ”*vedojen loppu*”, ts. *tiedon* eli havainnon (*vidyâ*) *loppu*,⁷ ja se tunnetaan myös *brahma-jñanana* eli ”jumaluutta koskevana tietona”. Shamkarâchârya oli suuri joogi ja uudistaja, joka opetti jumalankuvien palvoille jumaluuden (*Parabrahmanin*) ja sielun, aineen ja hengen, universaalia ykseyttä, ja on siitä syystä saanut lisänimen *prachchhanna bauddha* (valepukuinen buddhalainen), ja hänen koulukuntansa vedantalaisuus kääntyi sisältä ulospäin. Jopa orientalistit nimittävät hänen koulukuntaansa joskus *uudeksi vedântaksi* eli *uusvedantalaisuudeksi*, kuten meidän vihollisemme kutsuvat meitä *uusbuddhalaisiksi* – joka termi ei kummassakaan tapauksessa ole hyvä eikä oikea.

Adwaita-järjestelmä sisältää aika paljon Buddhan todellista, salaista opetusta, nimittäin sitä, mitä hän opetti arhateilleen, *budhalaisuutta*, ts. kätkeyn tieteen universaalia järjestelmää, tieteen, joka sisältää kaikki muut *esoteeriset* eli *salaiset* opetukset, ts. tannaimien kabbalan,

⁴ Nimittäin: 1) *nyâya*, Rishi Gautaman looginen koulukunta; 2) *vaisheshika*, Kanâdan atomijärjestelmä; 3) *sânkhya*, Kapilan panteistinen koulukunta; 4) *yoga*, Patañjalin mystinen koulukunta; 5) *pûrva*, (varhempi) *mîmâmsâ*; ja 6) *uttara*, Vyâshan (myöhempi) *mîmâmsâ*, jota kutsutaan *vedântaksi*. Seitsemäs koulukunta, joka on paljon myöhempi, on *paurânika* eli eklektinen koulukunta, johon kuuluvat *Bhagavad Gîtân* opetukset, mutta sitä ei lueta muinaisten *darshanoiden* joukkoon. Mitkään myöhemmistä koulukunnista eivät kuulu tähän luokitteluun.

⁵ Ei täysin ”ehdoton” panteismi. Vedânta jaetaan Intiassa kolmeen näkökulmaan eli lahkoon, jotka ovat: Shamkarâchâryan perustama *adwaita* ja ainoa *ehdottoman panteistinen*; *dwaita*; Mādhavâchâryan haara, joka opettaa puhdasta *deismiä*; ja *vishishtâdwaita*, joka on jotain näiden kahden väliltä. Kaikki kolme haaraa kuuluvat *vedântan* järjestelmään, mutta *dwaitat* eivät koskaan ole olleet panteistejä.

⁶ Jos Solovjovin pitäisi ohimennen sanottuna suositella minulle Cowellin, parhaan englanninkielisen sanskritistin, käännöstä Mādhavâchârya’n *Sarva-darshanasta*, silloin minä suosittelen hänelle Cowellin toimittamaa Elphinstone’n kirjaa *The History of India*. Tämän arvovaltaisen teoksen sivulla 130 otsikon ”Vedânta eli *uttara-mîmâmsâ*-koulukunta” alla sanotaan: *Tämän koulukunnan perustajana pidetään Vyâsaa, vedojen oletettua kokoajaa, joka eli noin 1400 eaa...* Tämä lienee kyllin selvää! Shamkarâchârya oli ainoastaan vedântan ja *upanishadien* tulkitsija ja oman *adwaita-koulukuntajärjestelmänsä*, ts. ”unitarismin” perustaja.

⁷ Veda-sana tulee juuresta *vid*, ”tietää” eli ”havaita”. Yksi *vedan* nimistä on *brahma-vidyâ* merkiten kirjaimellisesti ”havainto Brahmosta” eli ”Brahmaa koskeva viisaus”, koska *Rig-veda* pidetään itse jumalan kynästä tulleenä, ja kolme muuta *veda* hänen suorana ilmoituksenaan. *Brahma-vidyâ* merkitsee käännettynä ”teosofia”.

Shimon-ben-Johain *Zoharin, Hermeksen kirjat* jne. Sellaisen opetuksen jatkumista tähän päivään asti todistaa *upanishadit*, ts. ”esoteerinen opetus”, jopa orientalistien käännöksessä.⁸ Eitel, Hongkongin koulujen tarkastaja ja sanskrit-kiina-sanakirjan tekijä, sekä Edkins, lähetysaarnaaja, joka oli viettänyt koko elämänsä Kiinassa ja tutkinut kiinalaisia filosofiajärjestelmiä samoin kuin buddhalaisuutta sen joka puolelta, sellaisena kuin se esiintyy Kiinassa ja Tiibetissä, omistavat molemmat kokonaisia kappaleita ”salaisille koulukunnille”, vaikka tietäessään hyvin vähän todellisesta opetuksesta he ymmärrettävää kyllä sanoivat niistä monia typeriä asioita. Sanskritpanditien yleisen väitteen mukaan *upanishadit* hävittävät tietämättömyyden ja vievät niitä tutkivat *henkiseen vapautukseen* heidän hankkimansa tiedon ja heidän jumalaisesta totuudesta saavuttamansa suuremman ymmärryksen avulla.

Emmekö löydäkin saman määrityksen Jeesuksen opetuksista, *Joh. 8:32*: ”Te opitte tuntemaan totuuden, ja totuus tekee teistä vapaita”? Aivan kuten kirjoitelmat, jotka tunnetaan nimellä *brâhmanat* (*Vedojen* täydennys), jotka ovat täynnä kuivaa seremoniallisuutta, kuolleen kirjaimen mukaista ritualismia ja jumalankuvien palvontaa, ovat hindulaisten *Talmud*, samoin ovat *upanishadit* heidän kabbalansa, jotka selittävät tuon kuolleen kirjaimen henkeä. Mutta *upanishadit* vaativat niiden täydellistä ymmärtämistä varten avaimen, ja se voidaan löytää ainoastaan *gupta-vidyâan*, salaiseen tieteeseen, ”vihittyjen” adeptien, ts. vedântaa käsittelevien kirjojen tekijöiden, hallusta.⁹ Shamkarâchârya oli yksi kaikkein huomattavimmista näistä Buddhan jälkeen eläneistä adepteista, ja adwaita-vedantalaiset pitivät häntä Shiva-jumalan, Intian suuren joogin (mahâyogin), *inkarnaationa* tai *avatârana*. Hän oli yksi parhaista *upanishadien* vedantalaisista tulkitsijoista, mutta oli myös häntä parempia. Kadottuaan tästä maailmasta ainoastaan 32-vuotiaana hän selitti vain *osan* kokonaisuudesta. Eikä tradition

⁸ Noin kolmekymmentä vuotta sitten *upanishadeja*, jotka koostuivat lyhyistä kirjoitelmista, oli noin 150. Vähä vähältä bramiinien kätkeminä ne asteittain katosivat, noin kahtakymmentä lukuun ottamatta, eivätkä nekään olleet aitoja. Intiassa yleisen huhun mukaan kaikki parhaat *upanishadit* samoin kuin vedântan selittävät käsikirjoitukset (jotka on vähitellen laadittu vuosisatojen ajan ja jotka tarjoavat avaimen *upanishadeihin*) ovat vihittyjen târaka-râja-joogien hallussa adwaita-koulukuntaan kuuluvien vedantalaisten päämathoissa (luostareissa). Niitä on myös joidenkin riippumattomien joogien, adeptimystikkojen hallussa, joita on siellä täällä Himalajan viidakoissa ja Etelä-Intian vuorijonojen luoksepääsemättömillä huipuilla. Nämä veljeskunnat eli yhteisöt ovat olleet olemassa tuhansia vuosia, ja riittävästi niitä on meidänkin päivinämuodostaksemme heistä arvioinnin. Mutta nyt todellisia *oppineita joogeja* tulee yhä harvemmin vuosien mittaan, *osan* taipuessa huijareiksi ja tietämättömiksi loisiksi, jotka elävät taikauskosten massojen kustannuksella. Toivon jättäväni lähitulevaisuudessa venäläisille aikakauslehdille artikkelin nykyajan joogeista kuvaten joitakin Intiassa tunnettuja ashrameja ts. retriittejä.

⁹ Todisteena siitä, että juuri *upanishadeista* meidän on etsittävä kaikkien Vähä-Aasian ja Euroopan perättäisten järjestelmien lähde, lainaan Elphinstonen mielipidettä hänen kirjastaan *The History of India* (toimittanut Cowell):

”Kun tutkimme vanhempia *upanishadeja*, huomiomme kiinnittyy kuitenkin huomattavaan omituisuuteen – kaiken brahmalaisen eristäytymishengen totaaliseen puuttumiseen niiden opissa. Ne ovat ilmeisesti myöhempiä kuin vanhemmat *sanhitât* ja *brâhmanat*, mutta ne huokuvat täysin erilaista henkeä, ajatuksen vapautta, joka on tuntematon muissa aiemmissä teoksissa paitsi itse *Rig-Vedan* hymneissä. Tämän korkeimman tiedon suuret opettajat eivät ole bramiineja vaan kshatriyoita, ja bramiinit esitetään jatkuvasti menossa suurten kshatriya-kuninkaiden (varsinkin Videha-valtakunnan Janakan) luopuutukseen heidän oppilaiskseen...” [s. 282]

”...Millään hindulaisilla teoksilla ei luultavasti ole ollut laajempaa vaikutusta maailmaan [kuin *upanishadeilla*]. Näistä hylätyistä ’totuuden arvailuista’, kuin lähteestä, ovat hajaantuneet kaikki nuo erilaiset panteistisen pohdiskelun purot, joita siis erinimisinä kuvataan jatkuvasti ’Idän filosofiana’. Siten *upanishadien* lukija tunnistaa pian tuttuja ajatuksia sekä *Faidroksen* pohdiskeluista että Empedokleelta eli Pythagoraalta – sekä aleksandrialaisen koulukunnan uusplatonismista että gnostilaisuudesta – vaikka Plotinos pyrki vapauttamaan kreikkalaisen filosofian itämaisten ajatusten vaikutuksesta. Juutalaisten kabbala ja muhamettilaisten sufismi näyttävät polveutuvan samasta lähteestä... Ja miksi pitäisi tradition varhais-kreikkalaisen filosofian itämaisesta alkuperästä olla niin uskomaton tai edes epätodennäköinen?” [s. 281]

mukaan voitu löytää mistään maailmasta ketään, joka olisi voinut selittää salaisia tieteitä alusta loppuun, vaikka ne kaikki sisältyvät *upanishadeihin*.....

Näitä maailman vanhimpien aatteiden opetuksia pidämme päätodisteina siitä, mitä me kutsumme *viisauuskonnoksi* (järjen uskonnoksi), *teosofiaksi* – ja me kutsumme oppiamme uskonnoksi ainoastaan, koska (sanan etymologian mukaisesti) nämä opit aikanaan yhdistivät koko ihmiskunnan henkisen ajatusmaailmansa avulla. Se joka ymmärtää universaalien totuuden olemuksen ja merkityksen, ei sen vuoksi hämmästy löytäessään sen säteitä hajallaan sieltä täältä, ei ainoastaan muinaisista filosofisista uskomuksista vaan jopa villien karkeasta fetisismistä, missä ne on yhä mahdollista nähdä tuon totuuden kuolevissa kipinöissä. Eikä villi-ihminen, toisin kuin Vladimir Solovjov, *mielivaltaisesti* leimaa *uusbuddhalaisuudeksi* sitä, mikä sisältää itsessään kaikkien muinaisten ja uuden aikaisten elämänymmärrysten siemenet. Hän ei väitä (ts. *ellei* hän ole katolinen, jolta evankeliumien tutkiminen on kielletty), unohtaen viimeksi mainittujen opetukset, että ”universaalien periaateiden puhdas säde, joka on inhimillisen tietoisuuden taittuma”, on ”ensiksikin *vain metafora*” ja toiseksi – muistaen käskyt: ”Minä ja Isä olemme yhtä”, ”Isä on minussa ja minä olen Isässä” (Joh. 10:30 ja 38) ja varsinkin tulisia kieliiä (Ap. t. 2:3) – hän ei kysy: ”Mistä saa tässä alkunsa itse tämä inhimillinen tietoisuus, jolla on kyky osittaa jumalallista valoa ja rikkoa absoluuttinen yhteneväisyys?” Ja jos hän muistaa apostoli Paavalin sanat: ”Ettekö tiedä, että te olette Jumalan temppeli ja että *Jumalan Henki asuu teissä?*” (Kor. 3:16) (ja myös itse Kristuksen väitteen vastauksena farisealaisten herjaukseen: ”Eikö teidän laissanne sanota: ’Minä sanoin: *te olette jumalia.*’” – Joh. 10:34), hän ei syytä meitä itsemme jumalaksi korottamisesta. Vakuuttaen yleisölle, että *kaikilla meillä* (teosofeilla) ”on erittäin selvänä ja pohjimmiltaan *muista poikkeavana* taipumus itse korottaa *ihminen* jumalaksi *vastoin kaikkia yli-inhimillisiä periaatteita*” (s. 886), Solovjov pelkää vääristää totuuden ja kauttaaltaan panettelee meitä.

Tämä riittänee. Tahdon vain lisätä seuraavan: jos arvostelijamme olisi tutkinut teosofisia opetuksia puoliksikaan niin hyvin kuin hän on tutkinut papismia ja juutalaisuutta, hän olisi helposti onnistunut vaikeassa tehtävässä kirjoittaa opetustemme tarkoituksesta. Silloin hän olisi luultavasti kieltäytynyt kirjoittamasta *Teosofian avaimesta*, koska *hän olisi ymmärtänyt, että tätä kirjaa ei kirjoitettu Venäjää – sitä ainoaa maata, missä Kristuksen puhdas ihanne elää yhä* – varten, ja tietäen tämän hän olisi ymmärtänyt, kenen hyväksi lainasin evankeliumin ohjetta puusta joka tunnetaan hedelmistään.¹⁰ Olen kirjoittanut Avaimen niitä maita varten, missä sellaiset asiat ovat mahdollisia kuin Pelastusarmeija villoine katuverkonkunoineen ja lauluteemoineen operettien repertoaarista jossa ”kauniin Helenan” nimi on muutettu Hänen nimekseen, jota kutsutaan Jumalan Pojaksi; maata varten, missä nykyhetkellä on vähintään *kuusitoista Kristuksen inkarnaatiota* arvoisasta Schweinfurt-lähetyssaarnaajasta Kennedyyn, joka on entinen kasvatuslaitoksessa ollut varas ja jonka Connecticutin lahkolaiset tunnustavat nyt *Messiaaksi*; se kirjoitettiin sellaisia valeskristillisiä maita varten kuin Englanti ja Amerikka, missä edellisen maan piispa piti julkisia puheita ”vuorisaarnaa” vastaan kutsuen sitä utopiaksi,¹¹ ja jälkimmäisen kansalaiset, 772 riitelevän lahkon jäsenet, rakensivat viisi saluunaa jokaista kirkkoa tai kappelia varten ja yhtä monta huonomaineista taloa; niitä maita varten, joista tekopyhä puhe, mieletön säntäily rahan perään, taikausko uskonnon sijasta ja kaikenlaiset paheet mitä inhottavimpine puolineen ovat kauan sitten uuvuttaneet ei vain kaikenlaisen uskon ihmisen jumalalliseen itseensä ja sielun kuolemattomuuteen vaan myös jopa koko inhimillisen tunteen. Lopuksi, hän ymmärtäisi, että *Teosofian avain* ei sisällä mitään erityistä opetusta vaan on yksinkertaisesti yritys oikaista joitakin yleisön omaksumia melko viljejä ajatuksia aasialaisten mystikkojen tietyistä käsityksistä ja Teosofisesta Seurasta. Sanon vielä enemmän: hän olisi vakuuttunut siitä, että paitsi että sen kristityt jäsenet pitävät edelleen – jäsenyydestään huolimatta – Kristusta maan päälle laskeutuneena Jumalana, niin jopa teosofit, jotka ovat

¹⁰ Ehdotan, että Solovjov lukee artikkelini *North American Review*'sta (New York, elokuu 1890) nimeltä ”The Progress of Theosophy”, mistä hän löytää teosofisen puun *hedelmät* lueltuihin.

¹¹ *Peterborough'n* Hiippakunnan piispa.

buddhalaisia, bramiineja, parsilaisia tai muhamettilaisia, pitävät häntä suurena arhatina ja profeettana. Jos Solovjov olisi tiennyt kaiken tämän, mitään syytä ei olisi ollut tähän vastaukseen, jonka koko merkitys sisältyy kuolemattomaan sanontaan:

”Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi.”

E. Blavatskaja
(Radda Bai)

Lontoossa
syyskuussa 1890

Lähde: H. P. Blavatsky, “Neo-Buddhism”, H. P. Blavatsky: *Collected Writings*, XII, s. 334–349
Suomennos: Pirkko Carpelan 2011

Englanninkielinen artikkeli:

http://www.katinkahesselink.net/blavatsky/articles/v12/y1890_039.htm